

Nieuw én traditioneel: bidden met film

Kun je bidden met een langspeelfilm of met een documentaire? Kun je bidden met een reclameboodschap op YouTube? Op de eerste vraag zullen velen, zij het met enige aarzeling, geneigd zijn een positief antwoord te geven. De tweede vraag daarentegen kan vlot op scepsis worden onthaald. Nochtans wijst de praktijk uit dat zowel het een als het ander perfect mogelijk is. Meer nog, dat, mits een aangepaste werkwijze, beide bemiddelingen een uitstekende opstap kunnen zijn naar authentiek christelijk gebed.

Ignatius van Loyola

Sinds een aantal jaren worden er in de Verenigde Staten, Duitsland, Frankrijk en ook in Vlaanderen meerdaagse stille retraites georganiseerd, geïnspireerd aan de Geestelijke Oefeningen van Ignatius van Loyola, waarin filmbeelden een belangrijke – zij het niet exclusieve – rol spelen. Op het eerste gezicht kan dit vernieuwend lijken. Wie echter vertrouwd is met de eigenheid van de ignatiaanse spiritualiteit in het algemeen en van het ignatiaanse gebed met de Bijbel in het bijzonder, weet dat deze praktijk gewoon in het verlengde ligt van de oudste ignatiaanse gebedstraditie.

Ignatius nodigt uit om God te vinden in *alle* dingen. Zijn spiritualiteit is seculier, gericht op het gewone, dagdagelijkse leven. Hij leert

hoe je God kunt beminnen en dienen in alle mogelijke menselijke bezigheden: in expliciet religieuze praktijken en net zo goed in het beroepsleven, het huishoudelijk werk, het relationele en affectieve leven, de vrije tijd en zo meer. Allemaal ervaringen die op het film- of computerscherm uitvoerig aan bod komen.

Visueel en auditief

In de techniek die Ignatius aanreikt om te bidden met bijbelteksten, appelleert hij uitvoerig aan het visuele en auditieve inlevings- en verbeeldingsvermogen. In de Geestelijke Oefeningen vraagt hij uitdrukkelijk om te *kijken* en te *luisteren* naar de plaats, naar de personages en naar het hele verhaal dat wordt opgeroepen. Zodoende wordt het mogelijk

om, dankzij de kracht van de verbeelding, het gereactualiseerde bijbelverhaal zelf mee te beleven alsof het zich, *mutatis mutandis*, nu voordeed, in de eigen leefwereld. Door zo te mediteren en contempleren wordt het verhaal een toegangspoort tot de innerlijkheid van de mens: het zijnsniveau waar zijn meest intieme herinneringen en verlangens al of niet bewust sluimeren en dus opgeroepen, geraakt en in beweging gezet kunnen worden. Op die wijze maakt de ignatiaanse bijbelmeditatie het mogelijk dat de biddende mens tot in de kern van zijn hart door het Evangelie kan geraakt worden.

In de zestiende eeuw werd deze dynamiek gestimuleerd door gebruik te maken van gebedsprenten waarin de bijbelverhalen werden uitgebeeld. Ook vandaag wordt, in het kader van ignatiaanse retraites, nog gebruikgemaakt van dergelijk statisch beeldmateriaal uit de christelijke iconografie. Behoeft het veel uitleg dat het bewegende en sprekende beeldmateriaal waar wij thans over beschikken zich minstens evenzeer leent tot het ondersteunen van deze dynamiek?

Profaan

Een belangrijk verschil is wel dat we ons nu niet meer bevinden in de tijd van de *christianitas*. Het christelijke paradigma biedt niet meer het spontane en evidente kader waarbinnen onze tijdsgenoten hun ervaringen beleven en duiden. De secularisatie en de evolutie naar autonomie van het subject zijn ook voor christenen gemeengoed geworden. De

voornamelijk profane filmproductie biedt dan ook het voordeel om op een herkenbare en laagdrempelige wijze de deur te openen naar de eigen leefcontext en innerlijkheid van diezelfde christenen; zo mogelijk op een nog meer spontane manier dan via het traditionele expliciet christelijke beeldmateriaal.

Concrete werkwijze

Hoe gaan we nu concreet te werk met dit beeldmateriaal in het kader van een ignatiaanse stilitertraite?

Aan het einde van de dag wordt één filmdocument bekeken, fictie of non-fictie. Het gaat hierbij over films waar de een of de andere menselijke problematiek wordt verkend. De film wordt van tevoren niet geduid. Na de voorstelling worden de retraitanten uitgenodigd om neer te schrijven wat hen geraakt heeft bij het kijken. Met de beelden

nog vers in het geheugen gaat men vervolgens de nacht in. 's Anderendaags wordt een filmblad uitgedeeld waarin kort enkele thema's uit de film worden benoemd. Ook worden enkele pistes aangereikt waarmee de retraitant biddend aan de slag kan gaan met de film, vanuit de eigen levenscontext. Tevens worden enkele bijbelteksten, vergezeld van kort commentaar en, voor wie dat wenst, handvaten naar de film toe, meegegeven om de gebedstijden van de komende, stille dag te voeden.

De praktijk wijst uit dat bij de meeste van de retraitanten de teksten van de Bijbel en het beeldverhaal naadloos in elkaar overgaan. De filmbeelden roepen vaak op indringende wijze ►

de eigen ervaring op. De context van stilte en gebed versterkt in belangrijke mate deze ontvankelijkheid. De openheid voor het bijbelse verhaal wordt er des te groter door. Resultaat van deze combinatie is dat de levensechtheid en de betrokkenheid op het concrete van het bidden volgens de methode van de Geestelijke Oefeningen, voor zover als nodig, nog versterkt wordt.

YouTube

De werkwijze die ik zonet beschreven heb, vraagt een tijdspanne van meerdere dagen. Als de beschikbare tijd beperkter is, kan YouTube-materiaal een geschikte uitvalsbasis bieden. Zelf geef ik vaak geleide meditaties vertrekkende van YouTubes. Het kan hierbij gaan over commercials, animatiefilms of kortfilms: korte, krachtige, herkenbare beeldtaal, indien mogelijk zonder woorden zodat de eigen verbeelding nog meer bevraagd wordt. In het bijzonder jongeren houden hiervan. Belangrijk is dat zo min mogelijk duiding wordt gegeven. Het komt enkel aan de kijker toe om de beelden binnen te laten komen en in het eigen referentiekader betekenis te laten produceren. <

Volledig uitgewerkte YouTube-meditaties (podcast inclus) op www.startdestilte.be.

Elke week nieuwe YouTubes met korte inhoudelijke opstapjes op de blog van Nikolaas Sintobin: www.inalldingen.org.

*Nikolaas Sintobin sj is jezuïet en internetpastor:
www.jezuïeten.org en www.gewijderuimte.org
nikolaas.sintobin@jesuits.net*